

ЕТИЧНІ АСПЕКТИ БІЗНЕСУ НА ШЛЯХУ ДО ВИРІШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ

Н.М. Костюченко, Хом'як М.П.

Виникає багато питань з приводу чи є корпорації морально відповідальними суб'єктами. Чи зобов'язаний бізнес забезпечувати зайнятість в суспільстві, усувати дискримінацію, зберігати стан навколишнього середовища тощо?

Існує чотири підходи, що дають відповідь на це питання. Перший - ринковий підхід, який виправдовує принцип примноження прибутку як єдиний принцип діяльності компаній, залишаючи, таким чином, поза увагою соціальні проблеми. За підходом з позиції державного регулювання, корпорації є соціально відповідальними і потребують досить сильних стримуючих засобів у вигляді законів. З точки зору прихильників позиції корпоративної совісті та культури, соціальна відповідальність спирається на загальнолюдські цінності, якими дорожать і керівництво, і підлеглі, і формується в результаті саморегулюючої в етичному плані діяльності. Корпоративна культура – це система цінностей, бездоказово поділюваних персоналом конкретного підприємства, пов'язаних з кінцевими цілями його розвитку, що визначає рішення, вчинки й всю діяльність персоналу.

Цікавим є дослідження Лоренса Колберга з Гарварду, який протягом двох десятиріч проводив співбесіди з людьми з метою визначення логіки їх моралі. Він зробив висновок, що існують три чітко визначені рівні етичного міркування, і що кожен з цих рівнів складається з двох стадій:

1. Предконвенційний рівень:

- *Стадія 1: Стадія "винагороди і покарання".* З неї починає кожна людина. Ми робимо правильні вчинки для того, щоб уникнути покарання.

- *Стадія 2: Стадія індивідуалізму і взаємовигоди.* Коли дорослішаємо, ми продовжуємо діяти, керуючись власними інтересами, однак усвідомлюємо, що інші люди теж мають свої інтереси. Тому для забезпечення своїх інтересів ми вступаємо в "угоди".

2. Конвенційний рівень:

- *Стадія 3: Стадія суспільного конформізму.* На даній стадії ми діємо таким чином, як цього від нас очікують близькі до нас люди (сім'я, друзі) або суспільство взагалі.

- *Стадія 4:* Стадія закону і правопорядку, або стадія соціальної системи. На цій стадії кожен вважає своїм обов'язком зберігати цілісність системи. Відповідно, мораль у такій ситуації обмежується законами і правилами суспільства.

3. Постконвенційний рівень:

- *Стадія 5:* Стадія громадянського договору. На цій стадії кожен усвідомлює, що права і обов'язки базуються на раціональному розрахунку загальної корисності, а саме, на принципі "найбільшого добра для найбільшої кількості людей".

- *Стадія 6:* Стадія універсальних принципів. На цій стадії громадянин вірить в такі універсальні моральні принципи, як справедливість, рівність і гідність кожної людини, а також відчуває свій особистий обов'язок перед суспільством. Колберг відмічає, що цієї стадії досягають дуже небагато людей.

Колберг стверджує, що двоє з кожних трьох дорослих американців зупиняються в своєму моральному розвитку на четвертій стадії чи нижче. Тому їх мораль, по суті, обмежується лояльністю до правил і законів суспільства.

Стосовно України, ми повинні відмітити, що на даний момент часу ми знаходимося на першій стадії - «винагороди і покарання». "Плачевний" стан етики бізнесу в Україні не в останню чергу є наслідком недостатньої уваги до етичних аспектів становлення підприємництва, перш за все, з боку держави, яка покликана створити цілісну і струнку систему законів і нормативних актів.

З точки зору вирішення екологічних проблем потрібно зауважити, що підприємці не приділяють достатньої уваги проблемам екології тому, що для бізнесу це може означати більші витрати виробництва, що в свою чергу не є вигідним. Якщо розглянути довгостроковий період, то витрати окупляться, і це є більш ефективним для підприємця, ніж щорічні витрати на екологію. Слід зрозуміти, що задоволення особистих потреб людини можливе лише за умов здорового, повноцінного природного середовища, зберегти яке можна лише перейшовши на нові світоглядні позиції та нову систему цінностей.

Таким чином Україні потрібно прямувати до другої стадії-індивідуалізму і взаємовигоди, коли вже сама людина буде зацікавлена у вирішенні суспільних соціальних проблем(у тому числі і екологічних), це стане її потребою і частиною її моральної суті, а не просто побоюванням покарання.